

АССАЛАМ

www.assalam.ru

НА КУМЫКСКОМ ЯЗЫКЕ

БУСУРМАНЛАНЫ РУГЪАНИ-ЯРЫКЪЛАНДЫРЫВ ГАЗЕТИ

№ 11 (112) Айда бир керен чыгъарыла / ноябрь 2008 г. / зультъ-къаада 1429 г. Багъасы 15 манат

РЕДАКТОРНУ КОЛОНКАСЫ

КЪУТЛАВ

Аявлу охувчулар, дин къардашлар, етишип гелеген сыйлы байрамыбыз – Къурбан байрам булан сизин гъакъ юректен къутлайбыз. Сойгъан къурбанларыбызны Аллагъ къабул этсин, этген садагаларыбыз ахырат учун хайырлы болсун. Иылдан йылгъа эсен-аман чыкъма Яратгъаныбыз насип этсин. Амин.

Къурбан байрам булан байлавлу гъажны гъакъында да айтмайлы болмай. Бу йылгъы гъажилени де къутлама сюебиз. Гъажгъа бармакъ оьзю дюр уллу насип, Аллагъны къонагъы болмакъ – игъвалны белгисидир. Гъар йыл йимик, бу йыл да хыйлы дагъыстанлы гъажилер сыйлы ерлеге, зияратлагъа барып, Аллагъны алдындагъы борчун кютюп гелер. Аллагъу таала оланы ёлун онгарсын, къылгъан гъажын да къабул этсин. Амин.

Гъаж къылмакъ тынч ишлерден туюл, онда инсанны хасиятлары да, къылыгъы да, мегнлиги де сынала, тергеле деме ярай. Гъажны борчлары оьзюне ислам динни оьзге бары да къанунларын жыя деп негъакъ айтылмай. Ондан къайры, сапарчы турист туюл, ол ял алмагъа бармай, гезе-меге, гёзелликлеге бакъмагъа чыкъмай уьйден, къазанмагъа деп де мурат тутмай, ол янгыз бир затны гъайында – Аллагъгъа къулукъ этмек ва ону разилигин къазанмакъ.

Гъажда да, яшавда йимик, не де болма бола. Нечакъы эрши чалына буса да, онда уру да болмай къалмай, адам арада эришивлюклер де бола. Не этмеге тарыкъ дагъы? Ингъ башлап къайда барагъанынгны ва не учун барагъанынгны бир мюгълетге де унутма ярамай. Гъар гиши оьзюню бары да яхшы хасиятларын арагъа чыгъартып, яманларын унутмагъа герек. Сабурлукъну, илиякълыкъны, кёмек этивню, чыдамлыкъны болдурмаса, бек къыйын болажагъын да эсден тайдырмагъа ярамас.

Шо хасиятланы суратлайгъан болгъан бир мисалны эсгерейим. Тавафны вакътисинде (Каабаны айланыв) тыгъыслыкъ, гъатта бир-бирин теберив, йыгъыв да болагъаны ким де биледир: адам денгизни ичинде толкъунлар да боладыр. Муна, шолай вакътиде бирев алдагъысын, йыгъылмас учун теберип къоя, ол да, ачувангъанындан, артдагъы адамны бетине къапас салышдыра. Шо мюгълетде артдагъы «айыплы» адам оьзюне ургъан гишини мангалайын оьбе!

Бу туюлмю дагъы инсанны лап оьр даражадагъы саламатлыкъы, адамлыкъы, чыдамлыкъы, дин къардашын сюегенлиги? Шолай хасият, шолай тарбия тамашалыкълар да эте. Бу янашывну гёрюп, ургъан адам гъёкюню, оьзюнден гечмекни тилеп, йылап йибере.

Ямангъа – яхшы бол, деп шолай гезиклерде айтыладыр.

Гъажны сынавлардан оьтгенлеге де, гъажгъа бармагъанлагъа да оьз оьзюн даим гъажда турагъанда йимик тутмагъа, даражасын тебенлешдирмей турмагъа ёрайбыз.

БИСМИЛЛЯГЪИ РРАГЪМАНИ РРАГЪИМ!

Ассаламу алейкум, аявлу къардашлар ва къызардашлар! Дагъыстанны ругъани идарасыны ва оьзюню атымдан бары да бусурманланы уьмметибиз оьзюню сыйлы борчларыны бирисин – Гъаж къылывун тамамлайгъан гюнлерде оьтгерилеген Ид-аль-Адгъа (Къурбан байрам) булан къутлайман!

Дюньяны бары да ерлеринден гелген миллионлар булангъы бусурманлар, сыйлы арап топурагъында исламны бек аявлу еринде – Арапа тавда – оьзлени борчун кюте. Шо сыйлы топуракъда болув берекетли болсун, гъажларыгъызыны да Аллагъ къабул этсин! Бизин пайхаммарибыз Мугъамматны ﷺ гъадисине гёре, къурбанлыкълар биз Сират кёпюрден оьтгенде ёлубузну онгаражакъ.

Бары да бусурманлагъа гъакъ юректен насип, парахатлыкъ ва яхшылыкълар ёрайман! Исламны байлыкълары учун юртеген ишле-рибизни Аллагъ онгарсын. Амин!

Дагъыстанны муфтиси Агъмат гъажи АБДУЛАЕВ

ИСЛАМ БАЙРАМЛАР

Къурбан байрам

Ас-Салам-фото

Байрам гече

Шо гече этме туюшеген бир бир затлар бар. Ахшамдан башлап такбир охума ярай: межитде, уьйде, къырда-къайда охуса да. Къычырып охуса дагъы да яхшы. Такбир байрам намазны алдында тамамлана. Шо такбирге "мурсал" деп айтыла, ол намазгъа къошулмай.

Экинчи такбирге "мукъаййяд" деп айтыла, о намазлагъа тийдириле. "Мукъаййяд" такбир Къурбандан сонг охула. "Мукъаййяд" такбир де байрам гече башлана ва "ташрикълени" ахырынчы гечесини эртенинде бите.

"Ташрикълени" гюнлери Зулхиджа айны 11, 12, 13-нчу гюнлери гысаплана. Шо гюнлер гъар борч намазны, суннет ва оьзге намазланы артында такбир охула.

Имам Навави яза: "Бир-бир ерлерде такбир Арапа гюн эртен намаздан сонг башлана ва "таш-

рикълени" ахырынчы гюнюнде туюшден сонг бите".

Аллагъу акбар! Аллагъу акбар! Ла илагъа илла лагъу валлагъу акбар Аллагъу акбар ва лиллагъыль гъамд. Аллагъу акбар кабиран валь гъамду лиллагъи касиран ва субгъана лагъу букратан ва асилян. Ла илагъа илла лагъу ва ла наьбуду илла ийягъу-мухлисина лагъу ддина ва лав каригъаль кафирун. Ла иллагъа илла лагъу вагъдагъу садакъа вагъдагъу ва насара ъабдагъу ва ъазамал ахзаба вагъдагъу. Ла иллагъа илла лагъу валлагъу акбар!

Шолай да Къуръан охуса, дуа ва оьзгелерин этсе яхшы. Аллагъны элчиси айтгъан: "Къурбан гечени Аллагъгъа къуллукъ эте туруп, юхламай йиберген адам, оьзгелер къыйынлыкъларгъа тарыйгъанда, къыйналмас".

Шо гече Есибиз оьзюню къулларыны тилеклерин къабул этер. Сав гече юхламай туруп болмайгъан адам ярты гече, шо да къыйын буса гечени уьч пай этгенде бирисин сама къуллукъ этип йиберсин.

Шо да бажарылмай буса, гечеги ва эртенги жамият намазлагъа сама барсын, шогъар да савгъат бар дей ибну Аббас. Байрам гюн уьягълудегилер барысы да киринип-чайынып тазаланса зувап болур. **» 3**

Номерде:

2

ЯНГЫЛЫКЪЛАР

Китайдан гелген къонакълар

4

БУСУРМАННЫ БОРЧЛАРЫ

Гъаж, ону пайдасы ва маънасы

5

ИЛМУ

Сафинатун нажат

6

ПАЙХАММАРНЫ ﷺ ЯШАВУ

Нюрлю таварих

7

БИЛМЕ ГЕРЕК

Къуръангъа гёре яшама башлайыкъ

ЯНГЫЛЫКЛАР

**Китайдан гелген
кьонакълар**

Россиягъа кытай бусурманланы Ассоциациясыны вакиллери, башын да ону президенти имам Чен Гуангюан булан кьонакълар гелген. Кьонакълар сапарын Дагъыстандан башлагъан.

Олар айтагъан кюйде, бизин якъларда ислам дин таза кююнде де сакълангъан, мундагъы шайхлары, алиimleri, дин чалышывчулары булан да республикабыз белгили болгъан. Йыракъдан гелген бусурман кьардашлар Дербентде де болду, ондагъы бусурманлар, ерли ёлбашчылар булан да ёлукьду. Белгили кюйде, бу шагъарда Россиядагъы ислам динни яйылыву башлангъан. Сонг Дагъыстанны муфтиси Агъмат гъажи Абдуллаев булан да ёлукьув бола. Ондан сонг кытайлы делегация хоншу Мычыгыш Республикагъа гете. Къазангъа ва Москвагъа бармагъа да гёз алгъа тутула.

**Къадафи кьаршы
чыгъа**

Францияны президенти Н.Саркози средиземноморский пачалыкъланы бирлешивюн кьурмагъа таклиф этген болгъан.

Булай бирлешивге, биринчилерден болуп, Ливияны башчысы Муаммар Къадафи кьаршы чыкьгъан. Ону сёзлерине гёре, булай кьурумну гелегеги де ёкъ, устевюне, янгы-янгы масъалаланы да тувдурма бола. Неге тююл, шо арап уьлкелени европа пачалыкълардан гьасил этежек ва Африканы бусурман уьлкелерини гьалиги кьурумун ва арап пачалыкъланы Лигасын тозмакьгъа бакьдырылгъан.

Ливияны башчысыны пикрусуна рази болуп, бу кьурумда ортакьчылыкь этмеге сюймейгенин Алжир де, Тюркия да билдире. Тюркияны ватандашлары айтагъан кюйде, бу кьурум озьлени пачалыгьына Евросоюзгъа гирмеге пуршав этмек учун гьазирленген. Гьалиге ёлукьувда ортакьчылыкь этмеге Ливан да разилик бермеген.

**Хамасгъа ким четим
эте?**

Газа секторда салафитлер деп айтылагъан янгы кьурум арагъа чыкьгъан. Салафитлер ойлашагъан кюйде, Хамас йимик, сиясатда ортакьчылыкь этмеге тюшмей, ондан ари турмагъа тарыкь.

Салафитлер токтатшырагъан кюйде, пачалыкь кьурмагъа да, сиясат програм-

маны ишлетмеге де тарыкь тююл, гьакь бусурманлагъа янгыз шариат законланы болдурмакьны гьайын этсе де, таман бола.

Хамасны ортакьчылары салафитлени озьлеге кьаршы турмакь, жамият гьаракатын, озьге ишин осаллашдырмакь учун арагъа чыкьгъан деп гьисап эте. Гетген йыл Хамас озьлени ортакьчыларыны санавун бир нече керенге артдырмагъа бажаргъан ва Газа секторда оланы гьалиги санаву 50 минг адамгъа етише.

**Килисада намаз
кьылма сюе**

Россияны Азия боюну Ругъани идарасына гиреген Тюмень казиятны башчысы Ф.Гарифуллин Рус Православ килисаны (РПЦ) ёлбашчыларына тамаша тилев этген. Ол жумагюнлерде бусурманлагъа килисаларда намаз кьылмагъа ихтияр бермекни тилей.

«Россияны уллу шагъарларында межитлер ёкъ саялы, язы-кьышы булан бусурманлар жума намазларын кьырда кьылмагъа борчлу бола. Шолалыкь буса, адамланы савлугьуна зарал гелтире. Шо саялы, патриарх II Алексийге жумагюнлер бусурманлагъа килисаларда намаз кьылмагъа ихтияр бермекни тилеймен. Булай абат православиени де, ислам динни де арасындагъы татывлукьну да болдурар эди», – деп яза озьюню кагъызында Ф.Гарифуллин.

Онча бусурманны башын тутгъан Ф.Гарифуллин (охугъан адам да дюрдю) билмейми дагъы, бусурманлагъа килисаларда намаз кьылмагъа караха (этмеге яхшы тююл иш) экенни?

**Кимге тарыкь
эсделикдир?**

Пятигорск шагъарда кавказ даву жаллаты, пача генерал Ермоловгъа эсделик ачылгъан. Ермолов бусурманланы оьлтюрмеге де, оланы гючден гёчюрмеге де хыйлы иш этген.

Ону заманларында кавказ бусурманлар минглер булан ана топурагьын кююп Тюркиягъа гёче. Бир заманлапра бусурманлар яшагъан ерлерде олай адамгъа эсделик салмакь намуссузлукь деп айтма ярай. Шо кимге тарыкь экен? Россияны душманларына тарыкь: олар рус шовинизмни кьайтара болдурма ва бусурманлар булангьы аралыкъланы йорма сюегенге ошай. Бу гьакьда информация кьуралларда кёп кьавгъа гётерилип тура буса да, бизин якьлы ёлбашчылар сёз кьошма алгъасамай.

**Гьажда да поезд
болажакь**

Сауд Арабстанда декабрь айда темир ёл кьурув башланажакь ва шо динибизни сыйлы ерлерин бир-бири булан байлажакь.

Бу проектни умуми багъасы 20 миллиард риалгъа олтуражакь ва гиришив ишлер бу йылгьы гьаж битгендокъ башланажакь. Янгы йыл Макканы, Мадинаны, Минаны ва Муздалифаны бир-бири булан байжалажакь. Ишлер тамамлангъанда, бу темир ёл йылда беш миллион гьаж кьылма гелген адамны ташыжакь даражада болажакь деп гёз

алгъа тутула. Этилежек темир ёллар 8–10 метрлик бийикликде болажакь. Бу кьайдалар гьажилени ташыйгъан автобусланы санаву 25 мингге аз этежек.

**Абхазиядан ва
Кьыбла Осетиядан
муталимлени кьабул
этежек**

Мычыгыш Республиканы муфтиси Солтан гъажи Мирзаев Абхазияда болгъанда бу республиканы да, Кьыбла Осетияны да бусурман яшёрюмлерин озьлерде охутмагъа гьазир экенин билдирген.

Айтылгъан республиканы 20 улангъышына Кунта гъажини атындагъы ислам университетде ерлер гёрсетилежек. Бу кьайданы Темир Къазыкь Кавказдагъы бары да ислам охув ожакъларда кьабул этген. Ислам охув ожакъланы ёлбашчылары гьисап этеген кюйде, булай абат Россияны Абхазия ва Кьыбла Осетия булангьы аралыкъланы дагъы да ювукь этежек ва савлай кавказ регионда паракатлыкьны болдурувгъа кьошум да этежек.

**Аль-Кутс гюнню
гьюрметине**

Москвада «Уьч динни шагъары – Иерусалимде паракатлыкь ва тюзлюк болсун учун» деген ат булан дёгерек стол оьтгерилген.

Бу жыйында Иранны элчиси Реза Ансари, Палестинаны элчиси Голем Ариф Сафи, Нижегородский областны бусурманларыны Ругъани идарасыны башчысы Умар Идрисов, Россияда Палестина маданиятыны центрыны башчысы Вафек аш-Шафи ва башгъалар ортакьчылыкь этген.

Нижегородский университетни профессору Олег Колобов айтгъан кюйде, «Израиль» деген пачалыкьны кьурув – США-ны ва халкъара сионизмни хас операциясы, ону мурады Ювукь Гюнтувушда кьалмагъаллы гьал болдурмакь.

Дёгерек столну ортакьчыларына Палестинаны илму академиясы да, Дагъыстанны муфтиси Агъмат гъажи Абдуллаев де салам кагъызларын йиберген. Палестинаны ва Иранны элчилери тахшагъарыбызны баш жумакежитинде болгъан.

Шо гюн Москвада Израилни элчиханасыны кьаршысында Аль-Кутс деген халкъара гюнге багъышлангъан митинг оьтгерилген. Митингге жыйылгъанлар: «Аль-Кутсню гюню – сыйлы шагъарны азат этиливюню гюню» деп талап этген.

Путинге савгъат

Владимир шагъарда яшайгъан темирчи агъа-инилер Юрий ва Алексей Бородинлер Россияны премьер-министри Владимир Путинге савгъат гьисапда, сувенир кьалипде тапталып этилген тамаша балта савгъат этген. Бу алат «Урушбатчылары узун кьолларын кьысыгъартмакь учун» гьазирленген.

Балтаны ишлеме Бородинлер март айда башлагъан болгъан. Шо заман В.Путин, урушбатчылыкьгъа кьаршы ябушувну гьакьында сёз чыкьгъанда: «Орта асруларда йимик, урушбатчылары кьо-

ГЪАДИС

Яратгъаныбыз
Аллагъ гечегенле-
ни кёп сюе
Авлетлеригизни
абурлагъыз ва
олагъа яхшы тар-
бия беригиз

лун гесип тайдырса, яхшы болур эди. Бу иш башланса, даш-башгъа узатылагъан кьоллар шосагъат пешесин кьояр эди», – деген.

Темирчилер, ол шону тийишли ерине етишдирер деп, этген балтасын Владимир областны губернатору Николай Виноградовгъа тапшургъан.

Бу ерде кьолну гесип такьсырлав шариатны кьайдасы экенни айтма герекдир ва шо уручулагъа, макюрчюлеге кьаршы кьоллана болгъан. Бир-бир бусурман уьлкелерде бу кьайда гьали де устюню кюйде кьоллана.

**Набережные Челны
шагъарда межит
комплекс кьурулажакь**

Набережные Челны деген шагъарда «Жумакежит» («Соборная мечеть» деген дин комплекс кьурулажакь деп гёз алгъа тутулгъан.

– Кьурулуш ишлер гелеген йыл язбашда башланажакь ва шону умуми багъасы 300 миллион манатгъа олтуражакь, – деген Татарстанны Ругъани идарасыны пресс-кьуллугьуну башчысы Агъмат Халиков. – Кьурулушгъа акъчаны халкъыбызны кёмеги булан озьюбюз жыйма кьаражакьбыз.

Комплексге 3 минг адам намаз кьылып болар чакьы межит, байрам гюнлерде кьошум ерлер болсун учун да он минг адамгъа ерлер этилежек. Межитге гиреген айры ери де булан кьатынгишилеге де 500 ер болажакь. Жумакежитни дёрт минмарасы болажакь деп хыял этиле.

Гьалиге Татарстанда 1348 межит бар. Шоланы 52-си Къазанда, Набережные Челныда да 9 межит ишлей.

Кризисте тийишлилер

Хамас деген палестин гьаракатны ёлбашчысы Исмайыл Хания айтагъан кюйде, Америкадагъы гьалиги финанс кризисни себеби – бу уьлке ислам динге кьаршы чыгъагъанлыкьда.

«Бу аз-ма- затлар, Америка Палестинаны, Иракны, Афгъанистанны бусурманларына гелтиреген балагълар саялы, гerti азабын узакь кьалмай гележекде алажакь», – деген Хания.

ИСЛАМ БАЙРАМЛАР

1 « Байрам намаз

Байрам намаз кылмакъ суннетдир. Пайхаммар ﷺ шолай этген, бизге де ондан уьлгю алма тюше.

Абу Гьанифаны мазгьабына гёре (Аллагь рази болгьур) жума намаз кылмагьа борчлу адам да байрам намазны кылмагьа тюше. Намазны вакьтиси гюн чыгьып, 10-20 минутлардан башлана ва тюше ерли узатыла. Намаз жамият булан бирге межитде кьылына, межитге бармагьа бажарылмай буса уьюнде уьягьлюсю булан кьылса да яратыла.

Байрам намазны нечик кьылагьанны билмейген адам байрам намаз кылмакъ учун негет этип, эки ракаатлы суннет намаз йимик кьылсын. Шолай имканлыкь

Къурбан байрам

къурбанын Аллагь къабул этер". Аллагьу таала Ибрагьим пайхаммарны ва уланы Исмайылны сынамакъ муратда Ибрагьимге биргине бир уланын къурбан этмеге буюргьан. Ол да Яратгьаныбызны кёп сюенлигинден ва герти кюйде Аллагьдан къоркъагьаны саялы шолай этмеге, гьазир болгьан. Уланы Исмайыл да шогьар къаршылыкь этмеген, Аллагь буюргьан затны этмеге герек деген. Ойлашып къараса, атасы да, уланы да саялы шо нечик уллу сынавал болгьан!

Къурбаны маънасы: пакьырлагьа, языкьлагьа кёмек (союлгьан гьайванланы эти садагьа этиле). Олар садагьадан сюене, бусурманланы бир-бирине рагьмулугьу арта. Олай да шо бизин иманыбызны тергев гьисап бола. Бирдагьы да айтабыз, сойма негет этегенлеге Зульхиджаны биринчи гюнюнден тутуп тырнакьларын гесмесе, тюклерин люлюмесе яхшы.

Къурбаны абуру гьакьында гьадислерде айтылагьан кюйде, Пайхаммар ﷺ булай деген: "Къурбан

малгьа бир йыл (ярым йыл битип, тишлери тюшгенлери де яратыла).

Къурбан союлма онгарагьан гьайванлар арыкь, акьсакь, сокьур, аврувлу болма ярамай, къулагьыны бир гесеги ёкь буса да ярамай, тек гесилип, юлкьунмагьан буса яратыла: Абу Гьанифа имамны ва имам Маликни мазгьабларына гёре малны къулагьыны уьч пай этгенде бир пайы ёкь буса да ярау. Шолай да къулакьлары тешилген, мююзлери ёкьлары, гьарзи салынгьанлары яратыла, къутургьаны, кьычыву ярамай. Къурбан соймагьа лап яхшысы тую гьисаплана, сонг къара тувар, ондан сонг маллар, тюени етти пай этгенде бирисинден, кьой яхшы, эчкиден эсе кьой кьолай. Малланы арасында уллу къаркъаралы, уллу мююзлю акь кьойну сайласа яхшы.

Негет

Къурбан соягьанда негетни шулай этмеге тюше: "Мен озьюмден суннет болгьан Къурбан соймагьа негет этемен (яда мени вакил этген пелен адамны атындан) Аллагь учун, Аллагь акбар!", Ким буса да назру (тапшурув) этген буса, негетни шулай эте: "Мен магьа тапшурулгьан (пелен адамны атындан) суннет болгьан Къурбан соймагьа негет этемен Аллагь учун, Аллагьу акбар!"

Къурбан озьюню кьолу булан союлагьанда негетни шо вакьтиде этмеге тарыкь, башгьа адам соя буса да шо ерде болмакъ яхшы. Бизин Пайхаммар ﷺ озьюню кьызы Фатимагьа (Аллагь рази болгьур),

ГЪАДИС

Авлетлерин ислам динге уьйретмейген ата-ана жагьаннемге тарыжакь

Къурбан

Союлагьан гьайванны да, ону соягьан адамны да башлары Кьыблагьа бакьмакъ суннетдир.

Ишгегиришгинче "**Бисмиллягьиррагь-мани ррагьим**" деп сонг "**Аллагьумма салли гьала Мугьаммадин ва гьала али Мугьаммадин ва саллим**" деп айтма, ондан сонг уьч керен "**Аллагьу акбар**" деген сонг шулай дуа этиле: "**Аллагьумма гьаза ва илайка фатакьаббаль минни**". Бичакьны бекитти этмеге тюше. Гьайванны ерден сюйремей ариу алып гелмеге тарыкь. Бичакьны гьайвангьа гёрсетмей, ону инжитмей, тез-тез соймагьа тарыкь. Озьге гьайванлар соягьанны гёрмесин.

Къурбан соймагьа гюн кьылычны бийиклигине гётерилген сонг башлана. Шо гюнешни сари тую агьаргьан вакьти бола. Шо вакьтиден башлап, ондан сонггьу уьч де гюн къурбан соймагьа ярай. Шону вакьтиси ахырынчы гюн ахшам бите.

Къурбангьа

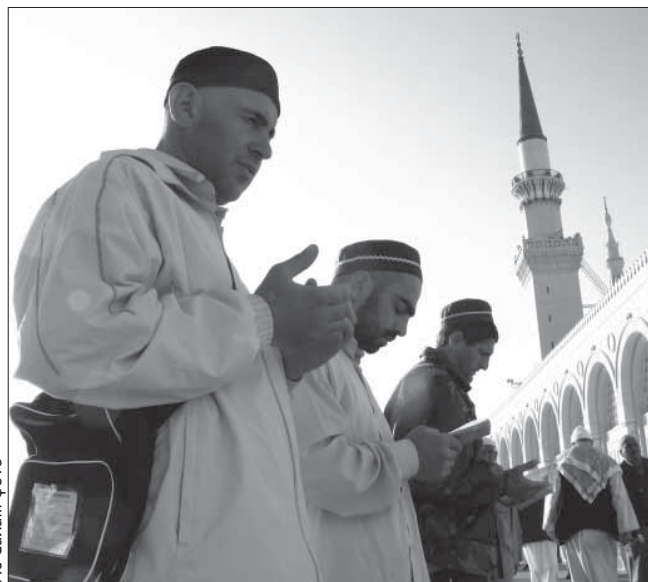
СОЮЛГЬАН

ЭТНИ НЕ ЭТМЕ ТЮШЕ?

Союлгьан гьайванны этини уьчден бир пайын мисгинлеге берсе, бир пайын озьюне кьойса, уьчюнчю пайын уьлешсе макьтала.

Языкь тюгюл адамгьа садагьагьа берген этни сатмакъ гьарам, ярлы адамгьа сатмагьа яратыла. Шо этден аш да этип, кьонакьлар чакьырмагьа ярай. Терисин ва юнюн пакьырлагьа бермеге тюше яда намазлыкь гьисапда кьолламагьа ярай, сатмакъ гьарам гьисап этиле.

Аллагь кёмек этсин! Амин!

Ас-Салам-фото

Ас-Салам-фото

йылда бир керен бола. Шо саялы заманы негьакь йибермей, йиберсе кьалгьан намаз гьисапда телеп кьылсын. Шо ёлавчулагьа да гёрсетиле, Салатуль - ид намазны кьылыу: башында Аллагьу акбар деп айтгьан сонг кьолларын къулакьларына ерли гётерип, кёкрегини уьстюне салып байлама герек.

Негет булай этиле: «Мен негет этемен эки ракаат "Идул-Къурбан" байрам-суннет намаз кьылмагьа Аллагьу акбар". Ондан сонг билегенлер "ваджагьтуну" охусун, сонг биринчи ракаатда 7 керен Аллагьу акбар десин, экинчи ракаатда 5 керен айтсын. Гьар гезик Аллагьу акбардан сонг: "**Субгьаналлагьи валь гьамду лиллагьи ва ллагьу акбар**" деп айтыла. Ахырынчы такбирден сонг субгьаналлагьыны айтмай, биринчи ракаатда да, экинчи ракаатда да айта. Ахырынчы такбирден сонг аьузуну айтып, сонг Альгьам сураны охуй, Альгьамдан сонг биринчи ракаатда "Кьаф" сура, экинчи ракаатдан сонг "Икьтараба" сура герсетиле. Шо сураланы билмейген адам "Саббигьисма" ва "Гьал атака" сураланы, шоланы да билмейген, билегенин охусун.

Къурбан соягьан кьайда

Къурьанда къурбан соювну гьакьында булай айтыла: "Намаз кьылыгьызы ва сизин Яратгьаныгьызы учун къурбан союгьуз, Ону разилигин алмакъ учун". Озьге сыйлы аятда; "Къурбан учун союлгьан гьайванны эти Аллагь учун гьажатлы тюгюл, сизин Аллагьдан къоркъагьаныгьызы агьамиятлы", демек, Аллагьдан къоркъагьанны

гюн сиз этип болагьан лап яхшы зат - гьайван союв". Шо гьадисни ахырында: "Союлгьан гьайванны кьаныны биринчи тамчысы ерге тюшгюнчеге де кьалмай Аллагь ону абурун гётерер", - дей.

Тирмизи етишдирген гьадисде: "Аллагь Къурбангьа союлгьан гьайванны терисиндеги тюкню санаву чакьы рагьму этер". Къурбан байрамда кьой, гьайван союв "суннатул-муаккад", демек, уллу суннет гьисап этиле. Имканлыгьы бар адам шо суннетни кютмеге тарыкь. Бир тайпа имамлар Къурбан соймакьны борч гьисаплай. Айрокьда назру этген буса (борч). Шолай союлгьан гьайванны этин садагьагьа бергенлер тюгюл ашамагьа яратылмай. Терисин де, юнюн де пакьырлагьа бермеге тарыкь.

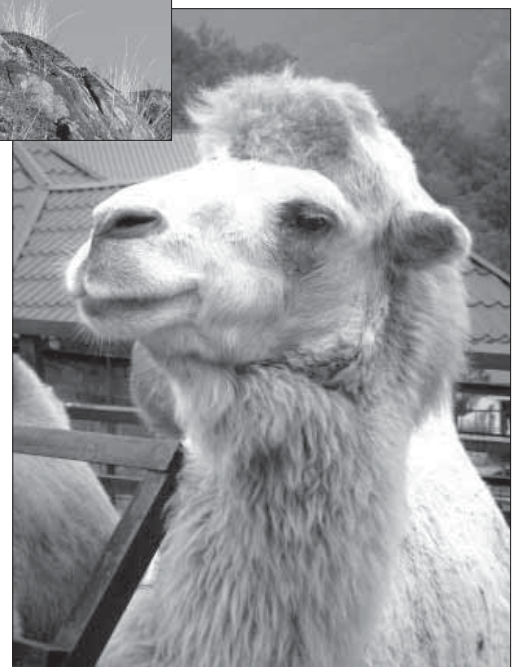
Гьакьылбалыкь болгьан сонг бусурман адамгьа Къурбан соймакъ суннет этиле, шогьар гючю чата буса, ону бир пайы уьягьлюдегилер учун пайдаландырыла. Уьягьлюдегилени гьарисини атындан Къурбан соймакъ суннетдир, тек биревге де ярай.

Соймакъ учун тую, къара тувар, маллар гёрсетиле, сыйыргьа яда экчиге эки йыл,

булай айтгьан: "Сагьа Къурбан союлагьанда янында тур". «**Союлагьан гьайванны биринчи тамчы кьаны ерге тюшгендокъ, алда этилген бары да гюнагьларындан гечилер**». (Гьадисни Гьаким етишдирген).

Къурбан соймагьа биревге тапшурулгьан буса, негет этмеге де огьар тапшурмагьа ярай. Мал буса янгыз биревден союла. Къурбан сав адамны атындан союла буса ону разилиги болмагьа герек, шолай болмаса къурбан къабул болмай. Оьлген адамдан, ону васияты ёкь буса, къурбан соймагьа ярамай. Шогьар ихтияр берген алимлер бар.

БУСУРМАННЫ БОРЧЛАРЫ

Расулуллагыны ﷺ гьадисинде ислам дин аслу беш бёлүкден (талапдан) кьурулган деп айтыла. Биринчиси – шагда, Аллагы бир, Мугьаммат ону элчиси экенге шагьатлыкь этмек. Экинчиси – гьар гюнлюк беш намаз.

Учюнчюсю – закят (секет) төлев. Дёртюнчюсю – рамазан айда ораза тутув. Бешинчиси – имканлыгы барлагьа гьаж кьылма барыв. Арап тилден гёчюргенде «гьаж» деген сёз гючлю сююв (иштагы), негет ва оьр этилгенлени уьстюне барыв деген затны англата. Бизин динде буса шо, белгили шартлар ва кьайдалар булан байлаву болуп, Аллагы сужда кьылмакь учун оьзюне оьр абур, гьюрмет этилеген Каабагы барыв.

Гьажгы барывну парзлыгын гери ураган адам ислам динге арт береген ва инамсызлыкьга тюшген деп гьисап этиле. Гьажгы бармакь учун имканлыкь ачылган адамгы шону артгы салма тюшмей, нечик чи, дагы шолай имканлыкь болмай кьалмакь бар. Имканлыгы бола туруп, гьажгы бармай оьлсе, Кьыяматгюн Аллагы тааланы алдында тынглавуз адам гьисапда токтажакь, неге десе, ол Есибизни алдындагы борчун кьутмеген.

Гьаж кьылма барывну алты шартындан шулар парз гьисап этиле:

1. Гьакьылбалыкь чагына етишмек.
2. Ислам динни юрютмек.
3. Гьакьылгы тюз болмакь.
4. Эркин болмакь.
5. Ёл кьоркьунсуз болмакь.
6. Материал ва савлукь якьдан имканлыкь болмакь.

Гьаж аслу алты бёлүкден (арканлардан) кьурула.

1. Ихрам (тигилмеген эки кьумач гесекден болагьан хас опуракь) гийив булан бирге этилеген негет.

2. Арапа тавгы барыв.
3. Таваф этив – Каабаны дёгерек айланыв.
4. Сафа ва Марва төбечиклени арасындан юрив.
5. Тюклерин (азында уьч тюгюн) юлюв.
6. Шо талапланы гезигин сакьлав.

Гьажгы барыв – бек агьамиятлы иш, шосуз динибиз оьзюню толумлугьун кемите. Расулуллагыны ﷺ гьадисинде айтылагьан кюйде, Аллагы таала учун ким гьажгы барса ва шону булан бирче эрши ва эдепсиз сёйлемесе ва гюнагь ишлер этмесе, гьаждан анадан тувган гюнюнде йимик, гюнагылардан таза болуп кьайтар.

Олай да, Пайхаммар ﷺ: «Гьаж кьылма барганлар Арапа тавда болганда йимик, шайтан бир заман да шолай хорланмай, эсгик этилмей ва ачувланмай. Неге тюгюл, ол Аллагы тааладан адамлагьа рагьму этилегенни ва оланы уллу гюнагыларын

Гьаж, ону пайдасы ва маънасы

гечилегенни гёре», -- деп айта, дагы да айтылагьан кюйде, гюнагылары арасында янгыз Арапа тавгы барганда гечилегенлери де бола.

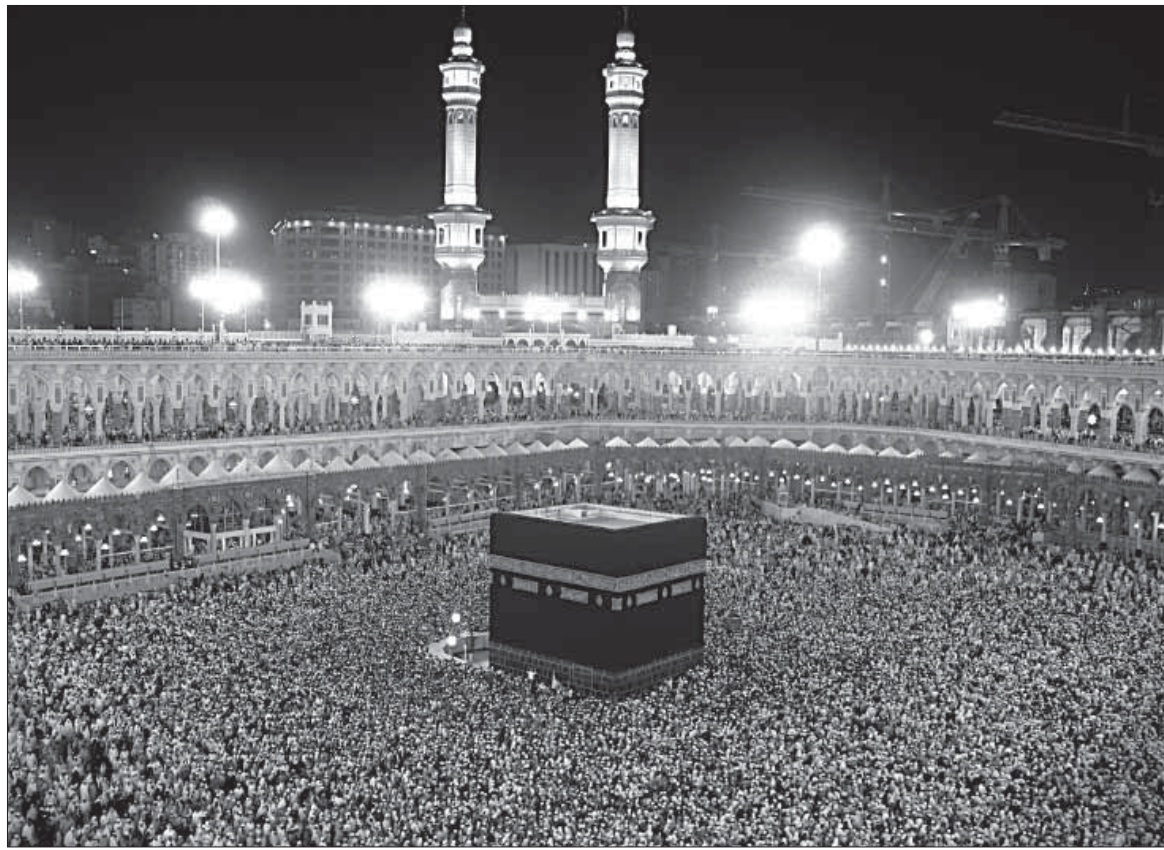
Бир гезик оьзюн Аллагытаала налатлагьан иблис Арапа тавда арыкь, тонкьу, сари тусге айланган йылавукь ёлавчуну келпетине гирип, Пайхаммарны ﷺ

ожагын кьоюп чыкьган ва ёлда оьлген буса, огьар кьыяматгюн болгунча гьажлагьа барганга тенг гелеген кьадарда шабагытлар языла.

Ким сыйлы эки шагьарны бирисинде – Маккада яда Мадинада оьлсе, кьыяматгюн ондан сорав алынмажакь, ол женнетге гирежек.

шарыны кьайсы мююшюнде де кьутме бажарыла.

Кьудратны Еси Аллагытаала Оьзюню кьуллары учун токташдырылган низамларын ва законларын оланы кьутеген адам бу ва о дюньяда пайда алагьан ёрукьда токташдырган. Гьажны гьакьында айта туруп, Сыйлы Кьурьан ислам динни шо талабыны пай-

алдында токтаган. Расулуллагыны ﷺ огьар:

– Не учун гёзьяш төгесен, неге азгансан, неге бетингни

Гьажгы барма насип болмакь дюньяны яшавундан артыкь ва гьаж кьылма насип болганлагьа уллу савгыат женнетдир.

дасын ва маънасын эсгере. Энни биз гьажны терен ва яшыртгын гьакьыллы маънасыны гьакьында кьысгьача эсгерейик.

1. Бусурманланы бирлешдирип. Ислам дин бусурманланы бир-бири булангы исси аралыгына ва дослугьуна аслу тергев бакьдыра. Кьудратны Еси Аллагытаала ислам динни талапларын бусурманланы сыкьлашывуна ва бирлигине болушлукь этеген даражада яратган. Масала, бир кварталда яшайганланы ювукьда ерлешген межитде жамият намаз кьылагьанда гюнде беш керен ёлукьма имканлыгы бар. Ондан кьайры да, адамлар яшавлукь этеген ерлердегилер де жумада бир керен жуманамазны вакьтисинде ёлукьма болалар. Планетаны бары да бусурманлары буса йылда бир керен гьажда ёлукьма бола. Шогьар гёре гьаж дюньяны бусурманларыны лап уллу даимлик конференциясы гьисаплана.

2. Бютюн гери бусурман кьардашланы жанландырып. Жынсындан (раса), миллетинден гьасил болмайлы, бары да бусурманлар бир йимик адат-мердешлени юрте, барысы да Бир Есине тилев эте, барысы да янгыз бир якьга – кьыблага багы.

3. Олар нечакьы йыракьда болса да, бары да бусурманла-

Гюнагылары арасында янгыз Арапа тавгы барганда гечилегенлери де бола

тюзю алышынгьан, неге тонкьу болгансан? – деп сораган.

Суалгы иблис:

– Мунда гелме алгьасайганланы кёплюгюнден оланы умутлары яшавгы чыгьардан кьоркьаман, шо саялы кьайгыраман. Аллагыны ёлуна тюшгенлени атлыларыны кишневлерине кьайгыраман. Шо атлылар магы алгьасай буса яхшы болажакь эди.

Адамланы Аллагыга тынглаву болагьанына кьайгыраман, олар магы таби бола буса, яхшы болажакь эди. Оьзюне гери муьминни ажжалын тилеген Аллагыны кьулуну сёзлеринден кьоркьаман... Башым кьайгыда! Шолай гьайран ишге гьаваслы болган сонг, ол, гертиден де, билегенлени санавундан, -- деп жавап берген.

Расулуллагыны ﷺ гьадисинде айтылагьан кюйде, ким гьажгы яда умрагы бармакь учун

ГЪАДИС

Сагьа
инанагьанга
сен
де инан, сени
алдатагьанны сен
алдатма

ны ислам дюньясыны центрына – Аллагыны бирлигини шавласы оьзюнден таба сав дюньяга яйылагьан Маккага багып тартьв.

4. Бусурманланы арасында бирлик болув. Гьажны адат-мердешлери юрюлегенде, биревге де артыкь онгайлыкьлар болдурулмай, уллу агьа ва кьуллукьчу, министр ва ишчи – барысы да бир даражада бола. Гьаж гери кюйде бу ер адам биревден де оьрде тюгюлюн, ол тувган мюгьлетни эсге сала. Олай да гьаж – о Кьудратны Есини алдында кьыяматгюнню эсге салаган ер. Шонда бары да адамлар тенг кюйде токтажакь.

5. Гьаж – о бусурманлагьа оьзлени намуслу ата-бабаларын, пайхаммарларын, Аллагыны вакиллерин эсге алагьан ер. Гьажны адат-мердешлери кьютюлеген гьар ер кьайсы буса да бир тарихи агьвалат булан байлаву. Мисал учун, Каабаны алдында гьажгы бараган адам Каабаны кьургьан Аллагыны расулла-ры Ибрагьимни ва Исмайылны келпетлерин гёз алгы гелтире. Олай да, муьминлер «Гьажар уль Асвад» деген ташны оьпген Пайхаммарыбызны ﷺ гёз алгы гелтире. Сафра ва Мавра төбелер гьажгы барганланы оьзюню уланы Исмайылга сув излеген Гьажарны эсге сала.

Гьажгы барганлар таш атагьан Мина буса, шо ерде, таш атып, оьзюнден Иблисни кьувалаган Ибрагьим пайхаммарны ﷺ эсге сала. Арапа тавда муьмин адам Расулуллагыны ﷺ савболлашыв гьаж кьылвун ва муьминлеге васият этеген келпетин гёз алгы гелтире.

6. Гьаж – о гьажгы бараган адамны ёлда кьаршылашаган гьар тюрюлю кьыйынлыкьлагьа ва багьыйсыз гьаллагьа бакьган якьда тарбия иш юртеген (сабурулукьга чакьыраган) ер. Гьажда кёп бусурманлар бир ерде ёлугьа, шонда сабур-саламат болма, ёлну-ёрукьну юрютме, бирев-биревге ёл кьойма герек бола.

Гьаж, олай да, кьурбан сояганда яда касиллеге садагы берегенде, адамларда чомартлыкь гьислени болдура.

Ким яшавун таза ёлдан башлама сюе буса, таза юрекли кьаст булан гьаждан башласын. Кьудратны Еси Аллагы тааланы ягьындан гьажыгьызыны кьабул этив буса адамны кьылыкь-хасиятын яхшы якьга бурувну белгиси гьисаплана.

**Дагьыстанны
бусурманларыны ругьани
управленийеси**

ИЛМУ

Абусуфьян АКАЕВ

Башы алдагыы номерлерде

Янгылыш учун этилеген сужданы баяны

Ай дин кьардаш! Янгылыш учун этилеген сужда – борч тьогюлдур, сьоннетдир. Анны ери де – аттагыят булан саламны эки арасыдыр. Озью эки керен болур. Янгылып кьалган зат намазны рукнусу болса, аны – саламдан аввал этмакь борчдур. Амма ол кьалган зат сьоннет буса, алардан дьерт зат учун сужда этиледир:

«Аллагьуммагьдинаны» охумай кьоймакь – бир;

аввалгыы аттагыийгьятга олтурмамакь – эки;

аввалгыы аттагыийгьятдан сонг салават салмамакь – уьч;

экинчиси аттагыийгьятдагы салават салмакьда: «ва ала али Мугьаммад» деп айтмамакь – дьерт.

Бетин ари-бери кьаратмакь йимик, оьзюню билип этсе де намаз бузулмагьган затланы билмей этмакь учун, сужда этилмейдир. Амма, аз сьейлемакь йимик, билип этсе намазны бузагьган затланы билмей этмакь учун, сужда этиледир.

Бир гиши ввалгыы аттагыийгьятны унутуп, туруп гетсе, язылып парагьят болган сонг, кьайтып бармагьга ярамайдыр. Билип кьайтса, намазы батил болур. Билмей кьайтса да, язылмагьга ювукь ерден билип кьайтса да, сужда этер.

«Аллагьуммагьдинаны» унутуп гетсе, суждагьга барган сонг, кьайтмагьга ярамас. Билип кьайтса, намазы батил болур. Билмей кьайтса да, рукуьну да, сужданы да арасындан билип кьайтса да, сужда этер.

Бир гиши, масала, «уьч ракаат этдиммукен, дьерт ракаат этдиммукен?» деп, шекли болса, бирдагыы ракаат да этип, сужда да этер. Имамгьга табиь болган гиши, табиь болган гьалда болган янгылышы учун сужда этмес. Имамны янгылышы артындагылагьга да етишер. Имам сужда этсе, олар да табиь болуп этмакь борчдур. Этмеселер, намазлары батил болур.

Кьурьандагыы суждаланы баяны

Ай дин кьардаш! Кьурьандагыы суждаланы ерлерин охугьган гишиге де, эшитген гишите де – шол заман сужда этмакь сьоннетдир. Мунда да, алдын гетген намазны шартлары шартланадыр.

Аввал: «Мен нийят этдим, Кьурьан охумакьны суждасын этмеге Аллагьгьга», – деп нийят этер. Сонг, эки де кьолун да гьетерип: «Аллагьу акбар» деп айтар. Сонг, кьолларын гетермей: «Аллагьу акбар» деп, суждагьга барыр. Суждада:

«Сажада важгыы лиллази халакьагьу ва саварагьу ва шакькьа самьагьу ва басарагьу бигьавлигьы ва кьувьатигь», – деп айтар. Сонг, «Аллагьу акбар» деп, олтурур. Сонг – салам берир.

Сьоннет намазланы баяны

Ай дин кьардаш! Сьоннет намазлар бешдир:

Аввалгьынчысы – ратибат намазлардыр. Ратибат намазлар деп – парз намазлар булан кьылынагьанлагьга айтыладыр. Эртен намазны алдындан эки ракаат рати-

Сафинатун нажат

бат намаз кьылыныр. Тюш намазны алдындан да, артындан да, экишер ракаат кьылыныр. Дьерттер этмакь, дагыы да яхшыдыр. Маркача намазны артындан да эки ракаат кьылыныр. Яссы намазны артындан да эки ракаат кьылыныр. Экинди намазны алдындан да дьерт ракаат кьылмакь яхшыдыр. Жумьа намазны ратибатлары – тюш намазныкилер йимикдир. Нийятны, масала, эртен намазда: «Мен нийят этдим, шу эртен намазны алдындан эки ракаат ратибат намаз кьылмагьга Аллагьгьга», – деп этер.

Экинчиси – витру намаздыр. Азы – бир ракаатдыр, кьобю – он бир ракаатдыр. Оьзюню заманы – яссы намаз кьылган сонгдур. Нийятны: «Мен нийят этдим, витру намаз кьылмагьга Аллагьгьга», – деп этер.

Уьчючюсю – зугьа намаздыр. Азы – эки ракаатдыр, кьобю – сегиз ракаатдыр. Оьзюню заманы – гюн сьонкю кьадар гьетерилген сонг, тюш намаз болгьунчагьадыр.

Дьертюнчюсю – таравигь намазлардыр. Аланы инг кьобю – йигирма ракаатдыр. Оьзюню заманы – рамазан айда, яссы намаз кьылган сонгдур.

Бешинчиси – масжидни сьыйламакьны эки ракаат намазыдыр. Оьзю масжидге гирген сонг, олтургьунча кьылынадыр. Нийятны: «Мен нийят этдим, масжидни сьыйламакьны эки ракаат намазын кьылмагьга, сьоннет Аллагьгьга», – деп этилир. Амма мурат – масжидни эсси болган Аллагьу Тааланы сьыйламакьдыр.

Гючю етишген гиши гече туруп эки юхуну арасында сьуйген чакьы тагьажжуд намазлар кьылмакь да сьоннетдир. Гече туруп ибадат этмакьгьга, оьзге гечелени кьоюп, жумьа гечени хас этмакь – макругьдур. Маккадан оьзге ерде, эртен намаздан сонг – гюн сьонкю бою гьетерилгенчеге де, экинди намаздан сонг – гюн батгьынчагьа да, жумьа гюн болмагьган сонг – гюн ортада да, себейсиз намаз кьылмакь – макругьдур. Масжидни сьыйламакьны намазы йимик, себепли намазлары – макругь тьогюлдур.

Жамаат намазны баяны

Ай дин кьардаш! Жумьа намаздан оьзге намазларда, жамаат – фарзу кифаядыр. Терен балчыкь йимик, сыркьавлукь йимик, бир уьзрю болмаса, жамаатгьга бармагьга гьерекдир. Жамаатгьга жьыйылган халкь будун кьамат этип биттенчеге эре-турмамакь сьоннетдир. Имам болган гиши нийят этгенде: «Мен нийят этдим, пулан намазны кьылмагьга, имам болган гьалда», – деп нийят этмакь яхшыдыр. Амма имамны артындагылар: «Мен нийят этдим, пулан намазны кьылмагьга, имамны артындан», – деп айтмакь борчдур. Гьалат охуйган гишини артындан тьюз охуйган гиши намаз кьылмагьга ярамайдыр.

Бир гиши имамдан алдынгери болса, намазы батил болур. Имам булан тенг турмакь да – макругьдур. Артынгери турмакь – сьоннетдир. Имам болмагьга аввал илмул-фикьгьини бек билеген гиши яхшыдыр. Сонг, Кьурьанны яхшы охуйган гиши яхшыдыр. Сонг, оьзге яхшы гишилер яхшыдыр. Кьатунгиши эргигьге имам болмагьга ярамайдыр. Имамны артында бир гиши тьогюл екь буса, шол гиши эргигьги буса, тувра артында турар.

Жамаат намаз башланган сонг гелген гишиге тизимлени арасында ер екь буса, шол гиши бир ерде кьол байлап,

сонг тизимдегилени бирин тартып, оьзюню ягьына гелтирер. Гелтирмей, янгыз кьылмакь – макругьдур. Бир намазны бир оьзге намазны кьылагьган гьшини артындан кьылмагьга да ярайдыр, тюш намазны экинди намаз кьылагьган гишини артындан кьылмакь йимик.

Бир гиши имамдан алдын кьол байласа, намазы батил болур. Намазны ичиндеги рукуь йимик ишлени, имам башлагьандан сонг башламагьга гьерекдир. Алдын башласа, жамаатны саваны болмайдыр. Уьзрю болса, имамдан эки рукну булан артда кьалмагьга ярайдыр. Амма рукуьдан язылмакьдан да, эки сужданы арасында олтурмакьдан да башгьа уьч рукну булан артда кьалса, имам аттагыийгьтгьа етишгенде де, артындагы гиши, Алгьам охуй кьалмакь йимик шол заман, шол артдагы гиши шол уьч де рукну кьоюп, имамгьга табиь болур да, кьалган рукнулары имам салам берген сонг этер. Сьуйсе,

Ас-Салам-фото

кьаст булан имамдан айрылып кьалмагьга, шол ерде де, оьзге ерлерде де ярайдыр. Жамаат намазгьга кьол байланган сонг, гелип кьошулган гиши, рукуьда имамгьга етишип болса, шол гишини намазы Алгьам охулмаса да тамам боладыр. Амма оьзге затлар охуй туруп, Алгьамы кьалган буса, тамам болмайдыр. Имам салам берген сонг, бирдагыы ракаат кьылмагьга гьерекдир.

Жамаат намазны енгил этмакь – имамгьга сьоннетдир. Янгыз намаз кьылган гишиге бирдагыы керен жамаат булан кьылмакь да сьоннетдир. Жамаатгьга аввалгыы ракаатдан сонг кьошулган гиши, жамаат салам берген сонг, оьз намазыны тартибин сакьлар. Масала, ахшам намазны уьчюнчюсю ракаатында кьошулун, имам булан аттагыийгьтгьа олтурган гиши, имам салам берген сонг кьылагьган ракаатында – бирдагыы аттаийгьтгьа олтурур.

Сапаргьа чьыкьган гишини намазын баяны

Ай дин кьардаш! Сапаргьа чьыкьган гишиге, юртундан чьыкьган сонг, кьайтып гиргенчеге дьерт ракаатлы намазланы

ГьАДИС

Гьакь саламатллыкь – бары да яхшы ишлени башы

экишер ракаат этип кьысгьартмагьга ярайдыр. Амма ярамакьны дьерт шарты бардыр: кьол байлагьанда, кьысгьартмагьга нийят этмакь – бир; кьысгьартмагьга имамны артындан табиь болмамакь – эки; сапары гьалал болмакь – уьч; сексен чакьырым кьадар болмакь – дьерт. Ол да – Шураны да, Анжини де арасы чакьы эки кьадар болса боладыр. От арба йимик затгьа минип, нечакьы аз замандан барыла буса да, кьайырмайдыр.

Нийятны, масала, тюш намаз буса: «Мен нийят этдим, шу тюш намазны кьысгьартып кьылмагьга» деп этер.

Сапарны арасында, бир ерде сав дьерт

гюн турмагьга кьаст этсе, шол гюнлерде намазланы кьысгьартмайдыр. Амма гьажаты не заман битегенин билмей, «гьар не заман битсе, гетермен» деп токьтаса, он сегиз гюнге кьадар кьысгьарта турмагьга ярайдыр. Кьайда барып кьайтаигьгьанын билмей юрьюген гишиге, кьысгьартмакь екьдур.

Сексен чакьырым кьадар гьалал сапар этген гишиге, тюш намазны да, экиндини де бир-бирине тартып; маркачаны да, яссыны да бир-бирине тартып, жьыйып кьылмагьга ярайдыр. Яда аввалгыы намазланы артындагыыланы заманына тартар, яда артдагыыланы – аввалгыыланы заманына тартар.

Артдагыыланы аввалгыылагьга тарта буса, уьч шарт бардыр: аввалгыы намазланы алдын кьылмакь – бир; аввалгыы намазны яда алдында, яда орталарында, «эки де намазны жьыйып этемен» деп, юрегине нийят тутмакь – эки; аввалгыыдан, гечикдирмей экинчисин де кьылмакь – уьч. Аввалгыы намазны артдагыы намазгьга тарта буса, аввалгыы намазны заманында: «Мен шу намазымны гележакь намазым булан кьошуп этемен» деп, юреги булан нийят этмакь борчдур. Оьзге шарт екьдур.

Гьазирлеген Гь. ОРАЗАЕВ

(Давамы гелеген номерде)

ПАЙХАММАРНЫ ЯШАВУ

Магьаммат КЪАЗАНБИЕВ

Башы алдагы номерлерде

Хандакъ къазават

Гижратны бешинчи йылында⁹⁴, Макка кафирлер шагьардан къырдагы авулардан он минг асгер жыйып, Мадинага юрюдюлер. Муратлары – Мадинаны да харап этип, муслиман динни тубюкьарадан тас этмек эди. Муслиманлар буланы хыялын, давга гелгенин эшитгенде, асгьаплардан Салманул-Фариси деген гиши эсине салып, шону гьакьылы булан Мадинаны айланып уллу терен сенгер (хандакъ) къаздылар. Мюшриклер⁹⁵ – хандакъдан гирип болмай, «ач этип, амалсыз этип аларбыз» деп, йигирма гюнден де артыкъ къуршап турдулар, араара аз-аз дав да этдилер.

Бу давда Али разияллагу ангу кафирлени чинк уллу йигити Абдулну уланы Умарны, къылычы булан эки бёлюп, оьлтюрдю. Муну оьлтюрген кюю булай болду:

Бу Умар да, Абужагьалны уланы Акрамат да тувра пайгьамбарны оьлтюрмеге нийяты⁹⁶ болуп, «хандакъдан да гирибиз» деп, тар ер изледилер. Бир тар ерин табып, атларын уруп-уруп атылып, бир-эки атлы гирдилер. Кьалгьан асгери гирмей кьалды. Али разияллагу ангу бир-эки атлылар булан барып, булар гирген ерни тутдулар. Булар бусурман асгерни де, хандакъны да арасында кьалдылар. Гиргенине гьёкюнюп, оьзлени асгерине къайтайыкъ десе де, хандакъдан чыгып болмайлар. Баягы тар ерни де Алилер тутуп кьойгьан сонг, амалсыз болуп, шо Умар Али булан бирге-бир чыгып, Али аны оьлтюрдю. Аны уланы Гьанбалны да оьлтюрдю. Акрамат, тар ерни сакьалгьанланы бир хапарсыз заманын табып, сюнсюн де ташлап, къачып чыгып кьутулду.

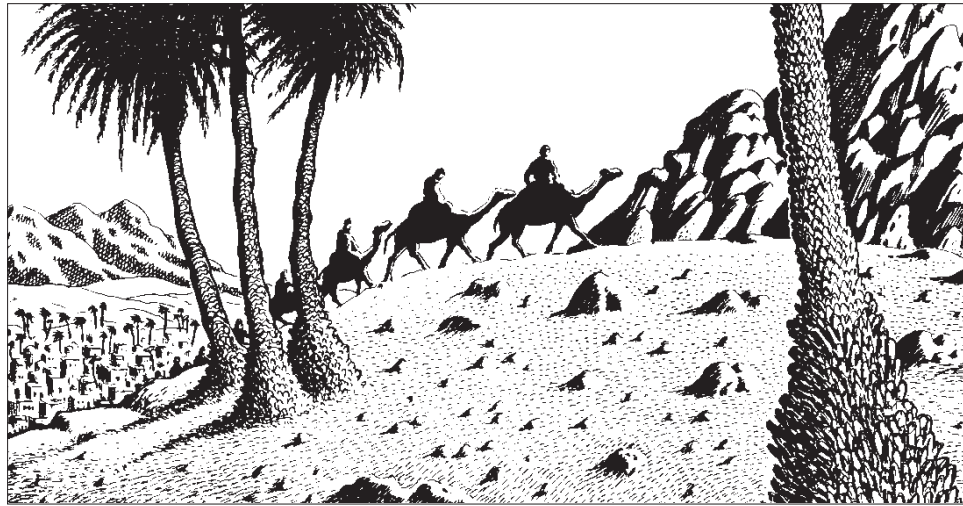
Бу йыл, кафирлер къуршамаса да, Мадина якьда къытыкъ эди, Мадинаны булар да къуршап, къырдан ашыкъ гирме де кьоймагьанда, ичиндеги муслиманлагьа ачыкъ болуп, нетежегин билмей адап турагьанда, бир гече бир къатты алатопан ел чыгып, хумланы боратып, бирев-биревню гёрюп болмайгьан гьалда, къыяма гюн йимик болуп гетди. Кафирлени чатырларын бёттёбен авдарып, пара-пара этип йибергенде, кафирлер бузулуп, анда-мунда башларын алып тозралып⁹⁷ гетдилер.

Бу йыл бусурманлагьа бир зарал да бермеди, къуру кафирлер учун Аллагьа ягьындан гелген бир азап болгьан экен.

Гьудайбийяда дав болма аз кьалып, маслагьат этмеги

Гижратны алтынчы йылында⁹⁸ пайгьамбар алайгы ссалам Маккага гьаж учун Каьба уйню таваф этмек⁹⁹ учун бир мингден де артыкъ кёп муслиманлар булан ёлгьа чыкъдылар. Булар хыял этдилер Макка кафирлер оьзлени кьояр деп. Шогьар гёре пайгьамбар алайгы ссалам: «Биз гьажгьа барабыз, бирер къылыч алсагьыз таман, артыкъ савут тарыкъ тюгюл», – деди. Бирер къылычдан башгьа зат булар да алмады.

Макканы къырында Гьудайбийя деген ерге етгенде, пайгьамбар алайгы ссалам Макка халкьгьа – «Каьбаны таваф этмек учун гелебиз» деп билдирмеге, Осман разияллагу ангуны йиберди. Макка халкь Османгьа: «Сюйсенг янгыз оьзюнг эт, башгьаларыгьыз гирмес!» – дедилер. Осман: «Пайгьамбар алайгы ссалам этмей мен янгыз этмен», – дегенде, кафирлер Османны тутуп кьойгьанлар. Бу хабар пайгьамбар алайгы ссаламгьа эшитилип, булар: «Мюшриклени тийишлисин берейик», – деп, янгьдан пайгьамбар алайгы ссаламгьа мугьылигин – байьатларын¹⁰⁰ – янгьтып, давга гьазир болдулар. Мюшриклер бу гьалны эшитгенде, ишни онгьуз болажагьын билип, арада маслагьат сёйленип, эки де табун сёз этип, бир кагьыз яздылар, яьни муьагьада этдилер.

Нюрлю таварих

Бу кагьызгьа: «Бу йыл муслиманлар гьаж къылмай, Маккага да гирмей, бу иш гелеген йылгьа кьалмакъ. Бусурманлар гьаж къылгьанда, кафирлер Каьбаны бошатып, эркин кьоймакъ. Он эки йыл эки арада дав болмай турмакъ. Бусурманлардан къурайышлагьа гёчюп гелгенлер кьабул этилип; къурайыш ягьындан бусурман болуп, бусурманлагьа баргьанлар кьабул этилмемек» – шулай дагы да хыйлы бусурманлагьа кьыйын болагьан шартлар язылды.

Бусурманлар да оьзлени бираз давга гьазирсизлигине гёре, суймесе де рази болуп, къайтдылар. Амма булай кагьыз этмек аввалда бусурманлагьа бек авур тийсе де, артда бусурманлар учун пайдалы болуп чыкъды.

Хайбар къазават

Шо Гьудайбийяда къайтывунда, пайгьамбар алайгы ссалам «Хайбар кьалгьа»¹⁰¹ деген жувутланы кьолундагы шагьарны алмакъ учун, асгьаплары булан анда бардылар. Кьалгьага этип, дав да этип, он гюн айланып къуршап туруп, Хайбарны алдылар. Бу давда Али разияллагу ангуны уллу, инсанны кьолундан гелмейген кюйде, йигитлиги гёрюндю. Бусурманлардан он беш гиши шагьид болду, жувутлардан токъсан уьч гиши оьлтюрюлдю, жувутланы чинк уллу агьаларындан Гьайю деген гишини къызы Сафийя да есирлени ичинде болуп. Пайгьамбар алайгы ссалам оьзю бу йылда шо Сафийяны никагь этип алды.

Бу Хайбар давну узун хабары да бар башгьа китапларда¹⁰², гьар къазаватны да узун хабарлары бар. Бу китапта къысгьа этип бир суратын айтып кьоябыз. Неге? Булай къысгьа таварихге узун этме амалгьа гелмей...

Гижратны еттинчи йылында¹⁰³ пайгьамбар алайгы ссалам ахам шагьы Кисрагьа¹⁰⁴, румланы паччасы импиратору Гьаркьалгьа¹⁰⁵, мисруну паччасы Мукьавкьысгьа, Гьабашны гьакими Нажашиге, Шам якьны бийлеп турагьан Темиргьисаны уланы Гьарисге¹⁰⁶, Яман деген ерни гьакимине – динге чакьырмакъ учун яда оьзюне мутиь болуп юрюмек учун кагьызлар, элчилер йиберди. Ва гьам шо кагьызлагьа басмакъ учун, уьстюне «Мугьаммадун – расулуллагь» деп язылгьан гюмюш мюгьюр де этдирди.

Шо йылда пайгьамбар алайгы ссаламгьа мисру паччасы Мукьавкьысдан савгьатгьа Марият деген къараваш, минг алтын, «Дюлдюл» деген бир къачыр, «Афир» деген

бир эшек, дагы да хыйлы затлар гелди.

Гижратны сегизинчи йылыны¹⁰⁷ аввалында, асгьапланы уллуларындан сыйлыларындан шу адамлар, иман салып, бусурман болдулар: Валидни уланы Халид, Асны уланы Умар, Абуталгьатны уланы Осман разияллагу ангу.

Макка шагьарны алмакъ ва дыгьарны бузмакъ

Гижратны сегизинчи йылында пайгьамбар алайгы ссалам халкьы-асгерлери булан барып Макка шагьарны кафирлерден алды. Себеби – баягы Гьудайбийяда болгьан маслагьатда, «бану-хузаьа» деген араплар пайгьамбар алайгы ссаламны ягьында, «бану-бакир» деген табун – къурайышлар ягьында эди.

Шо сегизинчи йылда, бану-бакирлер къурайышлары бирлери булан биригип, бану-хузаьатлагьа дав этип бир нече гишини оьлтюрюп, маслагьатны («дыгьарны») буздулар. Сонг пайгьамбар алайгы ссалам, булай маслагьат оьзлерден бузулмай, кафирлер ягьындан бузулгьангьа бек сюнюп, он минг гиши булан Макканы дав этип алмагьа деп, Мадинадан чыкъды, Маккага гелип дав этип йибердилер. Макка халкьы аввалда бираз къаршы турсалар да, тез-тез осалландылар. Башчысы Абусуфьан иман салып кьолгьа гелди, къара халкь да албетте¹⁰⁸ гелмеге герек.

Бирдагы бир башгьа хабар бар, о да шудур: «Халид бину Валид деген гиши шо Макканы алагьан давда бир якьдагы муслиман асгерни къуманданы¹⁰⁹ болуп дав этип турагьан болгьан. Сонг Абусуфьан, пайгьамбар алайгы ссаламгьа: «Халидге адам йиберип, токътат! Биз кьолгьа гелдик», – деген. Пайгьамбар алайгы ссалам адамлар йибергенде, алар барып Халидге: «Сагьа пайгьамбар алайгы ссалам – осал болма, яхшы дав эт – деп айта!» – дегенлер. Пайгьамбар да, Абусуфьан да къарай – гьеч дав токътамай. Дагы бирдагы эки адамны йибердилер, булар да Халидге, алдынгьылар йимик: «Бек дав эт!» – деп айталар. О да, пақыр, этип туракен. Артда уьчюнчю йибергенлер: «Сагьа пайгьамбар алайгы ссалам – токъта, къайт! – деп айта», – деп, дурусун айтгьанда, Халид токътап къайтып пайгьамбарны уьстюне гелген.

Пайгьамбар алайгы ссалам, Халидге ачувланып: «Магьа мутиь болмадынг сен!» – деп, бугьар арт берген. Халид пақыр, йылап: «Мени гюнагьы ёкъ, магьа гьали шу

ГЪАДИС

Аллагьгьа тилев,
дуа этив
де-ибадат

гезик болмаса токъта деп айтгьан гиши ёкъ, алдын гелгенлер магьа – пайгьамбар саллагьу алайгы ва саллам сагьа «яхшы къыр! деп айта» – дедилер. Мен де, сагьа мутиь болуп, къырдым», – деди.

Сонг пайгьамбар, алдын йиберген адамланы чакьырып, сорады. Алар: «Аллагь бизин тилибизни айландырып кюйду, сен айтгьанын айтабыз деп къарадыкъ, биз де айтып болмай, шу Халид айтгьан кюйде айтдыкъ; Халид герти айта», – дедилер.

Сонг пайгьамбар алайгы ссалам Аллагь Таалагьа тиледи: «Бу сырны ач», – деп. Шосагьат Жабраил гелип айтды: «Гьей пайгьамбар, Угьуд давда кафирлер Гьамзатны етмиш гесек этгенде, сен ант этген эдинг: «Шо Гьамзатны гьар гесеги учун бир кафирни оьлтюрмей кьойман!» – деп. Сен ол антынгны унутгьан бусанг да ярай, Аллагь унутмагьан, сени шо антынгны герти этер учун, баргьан адамланы тилине – «Кьой!» дегенни орнунда «Яхшы къыр!» деген сёзю салды. О заманда оьлгенлери кафирлени етмишге толмагьан эди. Уьчюнчюлер баргьанда, етмиш толуп, Аллагь Таала алагьа дурус айтдырды», – деди. Пайгьамбар алайгы ссалам Халидни гюнагьысын билди.

Шолай бир тынч кюйде Макка шагьарны алдылар. Пайгьамбар алайгы ссалам Макка халкьгьа барына да «афвун умуми» этди, яьни шолай оьзюне душманлыкь этип юрюгенлени де, оьзю Маккада турагьан заманда агьар зарал бермеге къаст этгенлени де, гьатта зарал бергенлени де – барын да гечип, барына бир кюйде бек гьюрмет этди.

Булар муну бу ишин булай оьзлер зарал берип юрюгенге де, бугюн оьзюню гючю барда да – яманлыкьгьа яхшылыкь этип къайтарагьанын гёргенде, буланы оьзлерден ихтиарсыз юреклери йымышап, пайгьамбаргьа исинип: «Бир де амал ёкъ бу герти гиши болмаса; муну дини де гертидир!» – деп, бары да иман салып, бусурман болдулар.

Рамазан айны 20 явмында¹¹⁰ жумьа гюн эди. Пайгьамбар алайгы ссалам шо жумьа гюн Маккага гирип, Каьбаны таваф этди. Уьч юз алтмыш табун араплар, гьар табун бир хач салып, Каьбада 360 хач бар эди. Пайгьамбар алайгы ссалам гьар хачгьа: «Жаьал гьакьку ва загьакьал батилу иннал батила кана загьукьан»¹¹¹ деген аятны охуп, ишара этген болгьан, – хачлар йыгылып, авуп бёттёбен тюшген болгьан. Шулай Каьбаны хачлардан тазалап, шо гюнден сонг дагы мюшрикни гирмежекеге шарт да этгенлер.

Макканы алгьан сонг, бар Арабустан халкьы дин исламны кьабул этип, имангьа гелдилер.

Шо гижратны сегизинчи йылында пайгьамбарны уланы Ибрагьим Мариятдан тувду. Зайнаб деген къызы да вафат болду¹¹².

Гьазирлеген Гь. ОРАЗАЕВ

(Давамы гелеген номерде)

94. Христиан тарх булан 627-нчи йылда.

95. Мюшриклер – Аллагь, сайки бир тюгюл деп, олар кёп бар деп инанагьан адамлар. (Орусча: язычники, многобожники, политеисты).

96. Нийяты – негетти, къасты.

97. Тозралып – тозулуп-чачылып.

98. Христиан тарх булан 628-нчи йылда.

99. Таваф этмек – давал этмек, дёгерегинден айланмакъ (гьажгьа баргьанда этилине).

100. Байьат – биревню оьзюне гьаким гьисапда мюкюр этив, биревге оьзю табий.

101. Хайбар-Мадина шагьардан 130 чакьырым арекедеги, ону темиркъазыкъ ягьында ерлешген къала (шагьар).

102. Хайбарда болгьан давну гьакьында язылгьан «Гьаза гьазават Али...» деген китапны Эндирейли Кьырывну уланы Ильяс къумукъ тилге гёчюрюп, 1911-нчи йылда Петровскиде басмадан чыгаргьан.

103. Христиан тарх булан 628-629-нчу йылларда.

104. Иран шагьы 1-нчи Хосров Ануширван, 531-579-нчу йылларда; 2-нчи Хосров Парвиз 591-628-нчи йылларда гьакимлик сюрген.

105. Византияны императору Гераклий (Ираклий), 575-641-нчи йылларда оьмюр сюрген.

106. Орусча язылгьан тарих китапларда, бу сириялы пачагьа 7-нчи Гьарис («Харит VII-й из дома Гассанидов») деп юрюле.

107. Христиан тархгьа гёре 630-нчу йыл.

108. Албетте- озокъда, айгьайда, шексиз кюйде, сёзсюз кюйде.

109. Къумандан- асгербашчы, командир.

110. 20-нчи гюнунде. Бу тарх, миллиди булан гьисап этгенде, 630-нчу йылны 12-нчи январына геле.

111. Сыйлы Кьурьандагы «ал-Мийражи» деген 17-нчи сураны 81 (83) аяты. Муну къумукъча маьнасы: «Гертилик гелди ва ялгьан ёкъ болду: гертилик де, ялгьан ёкъ болагьан зат».

112. Вафат болмакъ – гечинмек, бу ялгьан дюньядан таймакъ.

ГЪАЖ – 2008

Гъажгъа Бакюден таба

Гъажгъа гъазирленив нечик барагъанны билмеге сююп, бизин мухбирибиз дагъыстан гъаж-миссияны ёлбашчысы, Дагъыстанны муфтисини орунбасары Агъмат гъажи Магъамматовдан баянлыкъ алгъан. Тёбенде шону булан охувчуланы таныш этебиз.

–Агъмат гъажи, бу йылгъы гъажны не йимик башгъалыкълары бар?

–Бу йылгъы гъажны аслу башгъалыгъы авиарейслени багъасы бир къадар артгъанлыгъы. Бизин авиа ташувчуларыбызны багъалары оьтесиз кёп экен саялы, тыш уьлкели авиа компанияларындан пайдаланма тюшдю. «Аль-Лама тревел» деген сауди авиа компания булан дыгъар байлап тогъуз авиа рейс этилежек болду. Магъачкъаланы аэропорту бу фирманы «Боинг» самолётларын къабул этип болмайгъан саялы, Бакюдентабачумагъа тюшежек. Дагъы кюй ёкъ.

–Сауди компанияны танлагъан булан йимик пайда болуп бола?

–Лап аслусу–оьр даражада сапарчылары ёлун узатыв ва ёл гъакъны учуз этив. Масала, тенгледирив учун булай санавланы гелтирейим: бизин самолётлар булангъы тувра учув 83 минг манат болар эди, «Аль-Лама тревел» булан гетсе, 77 500 манатгъа олтура.

–Бу рейслени Минводидан таба онгармагъа ярамаймы дагъы?

–Россияда тыш уьлкели авиакомпания булан чартер рейслени болдурмагъа кёп инжив ва багъалы иш экенни анлагъанда, Бакюдентабача ёл этмеге токъташдык: кёп рагъат да учуз да дюр.

–Бакюге ерли гъажилер нечик этилежек?

–Гёз алгъа тутулгъан кюйде, Бакюге ерли адамлары автобуслар ва поезд булан этишдирежекбиз. Гъалиге азербюайжан якъ булан шо гъакъда сёйлешивлер юрюлюп тура. Шолайлыкъда, 1980 адамны узатмагъа деп хыялыбыз бар.

–Сауди авиакомпанияны нечик буса да янгы талаплары бармы?

–Талаплар халкъара стандартлагъа гёре, самолётну салонуна беш килолукъ авурлукъну алмагъа бола, багаж да–25 килодан артыкъ болмагъа тюшмей. Гъажгъа барагъан гъар гиши иш этип этилген хас сумкалар алажакъ.

–Гъажгъа гъазирлев ишлерде не янгылыкълар бар?

–Бу йылгъы гъаж ишлеге гъазирленивну гетген йылгъы гъаж битгендокъ гиришдик. Шо замандан берли Сауд Арабстанда бизин вакиллерибиз чалыша. Кёп иш этилген демеге ярай. Бу йылдан тутуп гъар 45 адамгъа бир ёлбашчы байланажакъ. Ондан къайры, гъажилеге Арапатда, Минада ва оьзге ерлерде кёмек этеген адамларыбызны санаву да артгъан.

–Бу йыл гъажны не фирмалар онгармажакъ?

–Дагъыстанлы гъажилени туроператорлар гъисапда «Арафат», «Кавказ», «Баракат» деген фирмалар, турагетлер гъисапда буса– «Зам-Зам тур» ва «Муздалифа» фирмалар.

–Дагъыстандан бу йыл нече Адам гъаж кыылма баражакъ деп гъисап этиле?

–РФ-ни Гъукуматыны янындагъы гъаж Совети 2008-нчи йылгъа токъташдыргъан квоталагъа гёре, Дагъыстан учун 8 минг ер гёрсетилген. Гетген йыл бизин республикадан гъаж кыылма гетгенлени санаву 13 минг адам болгъангъа да къарамайлы...

–Бу йыл гъаж булангъы харжлар не даражададыр?

–Ер транспорт булан барагъанлар учун–26 минг 500 манат, Мадина шагъаргъа ерли самолёт булан–77 минг 500 манат ва кюю барлагъа Гъарам Межитни 100 метрлик кыырындагъы багъалы къонакьюйде яшама сюегенлер учун–135 минг манат болажакъ.

–Ер транспорт булан чыкъма сюеген кёплеге ер этишмеген. Шолар учун къошум квоталар гёрсетилежекге умут бармы?

–Бизин квоталар битгени кёп бола, башгъа Ругъани идараланы ерлерине аз буса да умут бар.

–Башгъа Ругъани идаралар оьзлер учун гёрсетилген ерлени сата деген хабарлар юрюле.Шогъар байлавлу не айтма бола?

–Оьзге регионланы Ругъани идаралары оьзлер йибери болардан артыкъ квоталар алгъан ваш о гъакъда олар ерлерин сата деген хабарлар арагъа чыкъма башлагъан. Шо иш герти буса, озокъда, яхшы хабар тююл ва бу эрши зат оланы безендирмес.

–Гъажилени онгарывда янгылыкълар бармы?

–Гъаж кыылма барагъанланы гъазирлевге, эдеплеге, борчлагъа, гери урувлагъа уьйретеген ишлер гёз алгъа тутулгъан. Амма, аслусу–гъар адам герекли билими алмагъа къаст кыылмагъа гереке. Насипге, шо масъалагъа байлавлу китаплар да кёп бар. Шоланы тюкенлерден алмагъа да кыйын тююл.

–Россиялы гъажилер сыйлы ерлеге барагъаны нече йыл бола. Маккада топуракъ сатып алып, шонда россиялы гъажилер учун къонакьюйлер этмеге ярамаймы дагъы?

–Озокъда, оьзюнде 20 миллион бусурман адам яшайгъан Россияны да Маккада ва Мадинада ери болма герекедир. Амма Маккадагъы топуракъ Ер юзюнде лап багъалысы экенни билмеге тарыкъ ва шо янгыз аудитте сатылма бола. Бизин де мадарлы адамларыбыз аз тююл, шолар топуракъны сатып алып, вакфу гъисапда (ортакъ къоллау учун) гъажилеге берсе акъчасын яхшы ишге харжлагъан деп парахат болур эди. Кёбюсю бусурман уьлкелер шолай этме де эте.

–Гъажилеге не ёравлар айтар эдигиз?

–Сыйлы ерлеге барып болмакъ–Аллагъны уллу рагъмусу экени англамакъны ва шонда оьзюнтийишли кюйде юрюлюп болмакъны ёрайман.

БИЛМЕ ГЕРЕК

Сайт-афанди аль-Чиркави

Къуръангъа гёре яшама башлайыкъ

Башы алдагъы номерлерде

Аллагъ – бары дюньяланы Еси

Аллагъ – бары да затны Еси, Оьз Оьзюнден къайры, Ол яратылгъан бары да затны Пачасы, жаны барланы Еси, Ол оланы яшавун – болувун болдура, рызкысын ярата.

Жаны барлагъа Аллагъ рызкы болдурагъан кюйге къарагъыз, оланы яшаву, пайдасы учун нечакъы ниьмат болдурула. Масала, аш, сув, опуракъ бермек учун берилеген сурсатгъа агъамият беригиз. Кёкден янгур явмаса, ерде бир зат да оьсмежек, булакълар къуружакъ, натижада

оьзенлер де къуру болажакъ. Шо заман яшав къалажакъмы яда бары да жаны бар зат оьлежекми?

Аллагъ адамлары аратгъан кюйге де къарагъыз. Ол бизге гъакъыл, билим, тюрюл-тюрюл ишлер этип болагъан санлар, арив гёрюнюш, сыпат берген. Масала, аякълар булан биз ишлеп болмайбыз, къоллар булан юрюп болмасбыз. Авзубуз булан сёйлейбиз, гёзлерибиз булан гёркбиз, къулакълар булан эшитебиз.

Савлугъубузны сакъламакъ учун яшавубузну узагъында Аллагъу таала берген дарманлардан пайдаланабыз. Шо дарманланы этип болмакъ ва оланы кююне гёре къоллап болмакъ учун Ол медиклеге билим де, бажарывлукъ да берген.

Бир хабарда айтылагъан кюйде, Азрайыл малайик бир аврувну жанын алмагъа гетгенде бош къайтгъан болгъан. Шо гъакъда огъар сорагъанда, ол аврувгъа ондан алда докътур гелген деген. Адамны савлугъун сав этмек учун ва къаркъараны гъалын къолай этмек учун нечесе тюрюл емишлер (отлар), сув булакълар бар. Шоланы барын да ва ер юзюндеги умуми табиятны да Аллагъ Адам пайхаммарны наслусу ва ону пайдасы учун яратгъан.

Аявлу къардашлар, мен табият нечик яралгъаны, тамаша затланы, гёрюнеген ва гёрюнмейген, гъакъыл булан этишип болагъан затланы гъакъында сиз билмей деп язмайман. Мен бусурманлар бир затны

ГЪАДИС

Ашкъазан – аврувланы ую, савлукъну башы – ораза тутув

билгенни, анлагъанны сюемен: бу бары да дюньяны сакълайгъан, бары да затгъа Еслик этеген, оьзюню гъукмулары болсун учун белгили ерде ва белгили заманда тийишли шартлар яратагъан, пачаланы Пачасы, бу дюньяны да, о дюньяны да Пачасы Аллагъ.

Коммунистлени вакътисинде КГБ-ни бир къуллукъчусу магъа: «Сиз Аллагъгъа сужда этесиз. Бизин сакълайгъан Ленинге сужда этмеге герекемейни дагъы?» – деп сорагъан болгъан. Бу кепдеги соравлар берген, дазулангъан гъакъылы булангъы адамгъа не ат берерсен?

Аллагъгъа гъажатлы сифатлагъа гъакъ кюйдеги инаныв – ибадатны аслусу, бары да яхшы ишлени кюрчюсю.

Сулейман пайхаммар

Аллагъгъа рызкыны пайлама тилеген кюй

Бир хабарда айтылагъан кюйде, Сулейман пайхаммар ﷺ Аллагъгъа бир йылны узагъында яратылгъанлагъа рызкы пайламакъны тилеген болагъан. Аллагъ огъар шону этип бажармас деп этишдирген. Сонг ол шолай ихтиярны бир жумагъа бермекни тилей. Аллагъ шону да бажармажакъсан дегенде, ол бир гюн сама да шо ихтиярны тилей. Шонча тилеген сонг, Аллагъ Сулейман пайхаммаргъа ﷺ яратылгъан бары да жангъа бир гюнню ичинде рызкы болдурма ихтияр бере. Шо заман Сулейман пайхаммар ﷺ адамлагъа да, жинлеге де Ер юзюндеги бары да гъайванны союп, уллу-уллу къазанларда биширмекни буюра. Сонг ол елге бу этге, бузулмасын деп, даим уьфюрюп турма буюра. Сонг бу бары да аш эки ай юрюп чакъы гент ва узун авлакъгъа чыгъартыла. Сонг Аллагъ Сулейман пайхаммаргъа ﷺ: «Денгиз гъайванланы башлап чакъырайыкъмы яда къуруда яшайгъанланы?» – деп сорай. Ол да: «Башлап денгиздегилени чакъырайыкъ», – деген. Шо заман Аллагъ бир денгиздеги уллу балыкъгъа: «Бугюн Сулейманы тепсисинден аша», – дей. Балыкъ да Сулейман пайхаммаргъа ﷺ: «О Сулейман! Къонакълагъа сен тепси къургъан деп эшитген эдим, шо тюзму?» – деп сорай. Ол да: «Дюр, тюз эшитгенсен, хошгел», – дей. Балыкъ да Сулейман пайхаммарны ﷺ тепсисиндеги ашны бир ягъдан башгъасына ерли ашап да битдирип тоймай: «О Сулейман! Дагъы да бер магъа, тойгъанча ашама сюемен», – деп тилей. «Сен бары да затны ашап битдирип, тоймаймысан дагъы?» – деп Сулейман пайхаммар ﷺ огъар айып эте. Балыкъ огъар: «О Сулейман! Ашгъа чакъырылгъан къонакъгъа шолай айтамы?» – дей. Сонг булай да къоша: «О Сулейман! Гъар гюн магъа сен онгъаргъан чакъы уьч керен кёп аш тарыкъ. Бугюн сен мени ач кюйдунг». Шо заман Сулейман пайхаммар ﷺ Аллагъны алдында тобукъланып туруп, булай дей: «Мен ташдырып айтаман Аллагъ къайсы буса да кемчиликлерден таза, Ол яратылгъанлагъа олар билмейген кюйдеги ёллар булан рызкы бере».

(Давамы гелеген номерде)

СОРАВ-ЖАВАП

– Ишдегилени барысы да къатынгишилер буса ва уйде эрини, яшларыны янында явлукъну чечмеге яраймы?

– Ишдегилени барысы да къатынгишилер буса – явлукъну чечмеге ярай, шо кепде уйде де айланмагъа бола. Амма шолай этмесе яхшы, неге туюл шолайлыкъ Аллагъны алдында эдепсизликге санала. Чачлары яшырмайгъан къатынгишилер бар уйге малайиклер гирмей деп айтыла.

–Эгер бирев тюш намазны заманында къылып болмай къутгъаргъан буса, жамият экенни намазны къылагъангъа къаршы болса не этмеге герек?

Жамият булан бирче озъюню къутгъарылгъан тюш намазны яда къылынып турагъан экинни намазын къылма тарыкъмы?

–Низамны, ёрукъну сакъламакъ учун ол адам жамиятгъа къошулмагъа герек, тек къутгъарылгъан озъюню намазна негет тутуп, шо къутгъарылгъанын къыла. Сонг айрыча яда башгъа жамият булан экиннисин де къыла.

– Уйде кеп зувгъан бар буса, шоланы барысын да гъар гюн айландырма герекми? Гюнню не вакътисинде зувгъан айландырма яхшы?

– Уйдеги бары да зувгъанланы айландырып турмакъ борч туюл. Дуа охумагъа ва Аллагъны эсгермеге деп (зувгъан булан да, осуз да) гюн тувгъанча, гюн тувуп, ярыкъ болагъан ва экинни намаздан сонг ахшам болгъунча вакътилер лап яхшы деп санала. Маркача ва ясы намазланы аралыгы да къыйматлы гысаплана. Гече туруп, Аллагъны эсгермек де яхшы хасиятлардан санала. Булай алгъанда, дуа этивге ва Аллагъны эсгеривге гери урув ёкъ, шону не заманда да этмеге ярай.

– Товбаны нече керен этмеге герек?

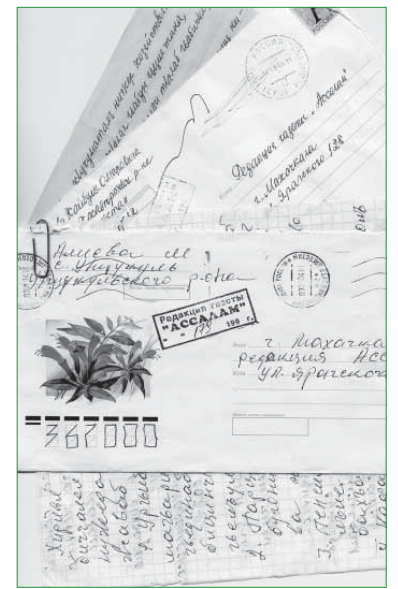
– Товба этив яхшы ишлерден санала ва шону нечакъы этмеге герек деген дазу болмай. Товбаны, этген ишлерине гъёкюнювно нечакъы бола буса, кеп этмеге герек. Демек, адам Аллагъны алдында гюнагълы экенге даим гъёкюнмеге тарыкъ ва гюнагълар этмегенмен деп ойлаша буса да, товбаны къойма герекмей. Неге туюл, билегенлеринден эсе, биз билмейген гюнагъларыбыз кеп. Гъар этген гюнагъ ва терс ишлерине шоссагъат товба этмеге герек.

–Атабыз Россияда белгисиз тас болгъаны уьч йыл битген. Ону малын нечик пайлама болабыз?

–Малны пайлама башлагъынча ол адам оьлгенин токъташдырма тарыкъ яда ол сав туюл экени белгили болгъанча токътама герек. Масала, ону бары да тенглилери оьлгенче къарама герек. Шо заман имам ол оьлген деп гъукму чыгъара. Янгыз шондан сонг ону малы пайланма бола.

–Мен эрге барды ва эрим булан ювукъ болмагъан кюде айрылдыкъ. Энни магъа янгыдан эрге бармакъ учун уьч ай гетмеге борчму?

–Эгер ювукълукъ болмагъан сонг, ид вакъти (уьч айгъа ювукъ заман) битгенче токътамайлы, шоссагъат эрге янгыдан бармагъа ярай.

–Жамият намазны заманында эсли адамланы ал сыдрадагъы яшланы тайдырмагъа ихтияры бармы?

–Эгер жамиятда абуру булангъы адамлар учун межитде намаз къылма белгиленген ерлерде ерлер бар буса, тайдырма ихтияры ёкъ. Шолай гезиклерде оланы ерлерин алышдырма ярай.

–Къабурланы не булан беклешдирме бола?

–Къабурланы озлеге от тиймеген таш, сазбалчыкъ ва башгъа затлар булан бегетмеге ярай. Керпич, цемент ва бпшгъа шолай затлар ярамай.

–Бусурман милиционерлеге ва асгер къуллукъчулагъа хачны белгиси булангъы опуракъны гийме яраймы?

–Эгер иш этип ва шо тюз дин белгиси деген инаныв булан гиймей буса, гери урма тюшмей.

РУЗНАМА

ДЕКАБРЬ

дни	утрен.	восх.	обеденный	послеобед.	вечерн.	ночн.
1	5.13	6.56	11.38	13.59	16.19	17.52
2	5.14	6.58	11.38	13.58	16.19	17.51
4	5.15	7.00	11.39	13.58	16.18	17.51
6	5.17	7.04	11.40	13.58	16.18	17.51
8	5.18	7.06	11.41	13.59	16.18	17.52
10	5.20	7.08	11.42	13.59	16.19	17.53
12	5.22	7.10	11.43	13.59	16.19	17.53
14	5.23	7.12	11.44	13.59	16.20	17.54
16	5.25	7.13	11.45	14.00	16.20	17.54
18	5.25	7.14	11.45	14.00	16.20	17.54
20	5.27	7.15	11.47	14.02	16.21	17.55
22	5.29	7.17	11.48	14.03	16.22	17.56
24	5.29	7.18	11.49	14.04	16.23	17.57
26	5.30	7.19	11.50	14.05	16.25	17.59
28	5.31	7.19	11.51	14.06	16.26	18.00
30	5.31	7.20	11.52	14.07	16.28	18.02

Учредитель
Благотворительный фонд «Путь».
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет

Председатель редакционного совета муфтий РД
Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ
Мухаммадханафи-хаджи ГАМЗАТОВ

Редактор
Азиз МИЧИГИШЕВ

Компьютерная группа
Асият ХАНОВА
Ахмед МАГОМЕДОВ
Гульнара АБДУЛАЕВА

Менеджер
Мухаммад ХИРИЯСУЛАЕВ

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по ЮФО (г. Ростов-на-Дону).

Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 10-6401 от 15 декабря 2006 г.

Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам».
Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.

Заказ № _____

Сдано в печать 18 ноября 2008 г.
Тираж 3700 экз.

Адрес редакции

367015, РД, г. Махачкала,
ул. М. Ярагского, 128.
Тел.: (8722) 61-00-64.

По вопросам подписки и доставки обращаться по телефонам:
по Республике Дагестан — 8-988-699-28-24
по г. Махачкале — (8722) 914-222.

E-mail: info@assalam.ru;
www.assalam.ru